

CAPÍTOL PRIMER

Que comença pel començament

Temps era temps vivia, en un racó apartat del comtat de Devonshire, un tal Godfrey Nickleby, cavaller honorable, a qui, en edat una mica avançada, se li va ficar al cap que havia de fer un pensament i casar-se, i, com que no era prou jove ni prou ric per aspirar a la mà d'una dama amb possibles, es va casar amb una antiga enamorada seva per mer afecte, la qual, al seu torn, el va acceptar per la mateixa raó; així, dos que no poden permetre's el luxe de jugar a cartes amb diners poden, de vegades, asseure's a jugar al plàcid joc de l'amor.

Alguns antipàtics que es riuen de la vida matrimonial potser suggeririen aquí que aquella bona parella es podria comparar millor a dos púgils en un combat de boxa, els quals, quan el negoci fluïxeja i les apostes són escasses, les emprenen cavallerosament a patacades pel simple gust de clavar-se-les; i, certes, en un aspecte, aquesta semblança s'aguanta força bé, perquè, com fan els animats contendents del joc de la pilota que passen després el barret demanant la voluntat i confien en la generositat dels espectadors com a mitjà per anar a celebrar-ho, així el senyor Godfrey Nickleby i muller, un cop acabada la passejada, van mirar amb nostàlgia el món i van confiar, en un grau no pas poc insignificant, en la sort com a mètode per incrementar els seus mitjans. Els ingressos del senyor Nickleby, a l'època del seu casament, fluctuaven entre seixanta i vuitanta lliures anuals.

Que hi ha prou gent al món bé ho sap Déu!, i tampoc a Londres (on en aquell temps vivia el senyor Nickleby) ningú no gosaria queixar-se de l'escassetat de població. És extraordinari, encara que no per això menys veritat, quanta estona pot estar-se un bus-

cant entre la gentada sense trobar-hi cap cara amiga. El senyor Nickleby guaitava i guaitava fins que els ulls li feien tant mal com el cor, però cap amic no apareixia; i quan, ja cansat de cercar, girava la mirada cap a casa seva, no hi veia tampoc res que pogués alleujar aquells ulls fatigats. Un pintor que hagi mirat fixament massa estona un color llampant refresca la vista enlluernada mirant cap a tons més foscos i ombrívols; però, arreu on topava l'esguard del senyor Nickleby, tot era tan negre i llòbrec que s'hauria sentit indescriptiblement alleujat amb el contrast invers.

Al final, un matí al cap de cinc anys, després que la senyora Nickleby hagués lliurat un parell de fills al seu marit i que ell, incòmode amb la situació i obligat per la necessitat a proveir per a la família, estigués seriosament rumiant sobre una operacioneta comercial que consistia a contractar una assegurança de vida quan cobrés la renda del següent trimestre per deixar-se caure tot seguit de forma accidental des del capdamunt del Monument,⁵ va arribar, per correu ordinari, una carta amb les vores negres que l'informava que el seu oncle, el senyor Ralph Nickleby, havia mort i li havia deixat el gros de la seva petita propietat, que pujava en total a la quantitat de cinc mil lliures esterlines.

Com que en vida el difunt no s'havia interessat mai pel nebot, llevat del fet d'haver enviat al fill gran del senyor Godfrey Nickleby (fill que, en una desesperada conjectura, havien batejat amb el nom de l'oncle) una cullera de plata en un estoig de tafilet amb la qual ben poc menjar es podia dur a la boca, i que més aviat semblava burlar-se del fet que no hagués nascut amb aquest útil estri de la coberteria a la boca,⁶ l'home al començament a penes va poder-se creure aquelles bones noves que li arribaven. No obstant això, després de rellegir-ne el contingut, van resultar ser estrictament correctes. Aquell ancià cavaller afable, pel que semblava, havia intentat llegar tot el que posseïa a la Societat d'Ajuda al Nàufrag i, en conseqüència, havia redactat el testament a tal efecte; però, com que, uns quants mesos abans,

la institució havia tingut la mala fortuna de salvar la vida d'un parent pobre al qual pagava una pensió setmanal de tres xílings i sis penics, en un atac d'exasperació molt natural, havia revocat el testament amb un codicil i ho havia deixat tot al senyor Godfrey Nickleby; hi mencionava en particular la seva indignació, no només contra la Societat per haver salvat la vida d'aquell parent pobre, sinó també contra el mateix parent per haver deixat que el salvessin.

Amb una part d'aquesta herència, el senyor Godfrey Nickleby va adquirir una petita propietat prop de Dawlish, a Devonshire, on es va retirar amb la dona i els fills a viure del millor interès que li pogués reportar la resta dels diners i dels escassos productes que pogués extreure de la terra. Ambdues coses van anar tan bé que, quan va morir uns quinze anys després d'aquest període i uns cinc anys després de la seva dona, va poder deixar al seu fill gran Ralph tres mil lliures en efectiu, i al seu fill petit Nicholas, mil lliures i la granja, si és que realment se'n podia dir granja, ja que, si en descomptem la casa i el corral, era si fa no fa de la mida de Russell Square⁷ de porta de casa d'una banda a porta de casa de l'altra.

Aquests germans havien estat tots dos educats en règim intern en una escola d'Exeter i, com que estaven acostumats a anar a casa un cop per setmana, havien sentit sovint de la boca de la mare llargues històries sobre els patiments del pare en els dies d'estretor i de les riqueses del seu oncle avi difunt en les èpoques d'opulència, i aquestes històries havien produït impressions molt distintes en els dos nois, perquè, mentre que el germà petit, que tenia un caràcter més aviat tímid i reservat, no n'extreia sinó l'advertència d'allunyar-se de l'agitació del món i d'aplicar-se a la tranquil·la vida rutinària de pagès, en Ralph, el germà gran, deduïa d'aquells relats insistentment repetits dues grans moralitats: que els diners són l'única font de felicitat i poder, i que és natural i just adquirir-los per qual-sevol mitjà, llevat que sigui il·legal. «I —raonava en Ralph per a si mateix—, si no ens va servir de res la fortuna de l'oncle mentre

vivia, de molt ens va servir quan es va morir, ja que és el meu pare qui ara té el capital i l'estalvia per a mi, la qual cosa és un propòsit altament virtuós; i, tornant a l'ancià cavaller, també a ell li van ser molt útils, els diners, perquè va tenir el goig de poder pensar-hi tota la vida i, a més, perquè tota la família el va envejar i festejar sempre.» I en Ralph acabava sempre aquests soliloquis mentals amb la conclusió que no hi havia res com els diners.

En Ralph, ja en aquella curta edat, no es va limitar a la teoria ni va deixar que aquelles facultats es rovellessin en meres especulacions abstractes, no; aquest minyó prometedor va iniciar-se en la usura (a petita escala) a l'escola mateix: va posar a bon interès un reduït capital de guixos i bales i va ampliar gradualment les seves operacions fins a aspirar a les monedes de coure del reialme, en les quals va especular amb èxit considerable. Tampoc no va atabalar els prestataris amb càlculs ni xifres abstractes, ni amb referències a les taules de càlcul, no; la seva única regla d'interès es reduïa a la regla d'or «dos penics per cada mig penic», cosa que simplificava de debò els comptes i que, com un precepte familiar més fàcil d'aprendre i de retenir a la memòria que qualsevol coneguda regla d'aritmètica, no pot sinó recomanar-se amb entusiasme a l'atenció dels capitalistes, tant grans com petits, i més especialment a la dels prestadors i als que es dediquen a la compravenda de lletres de canvi. Realment, si hem de fer justícia a aquests cavallers, avui en dia molts d'ells l'han adoptat amb gran regularitat i èxit notable.

Així mateix, el jove Ralph Nickleby evitava tots aquells càlculs minuciosos i intricats dels dies escadussers, els quals ningú que hagi fet operacions d'interès simple en quantitats diverses no pot haver deixat de trobar complicadíssims, i seguia una única norma general: que totes les sumes de capital més interessos havien de liquidar-se trinco-trinco el dia de la paga setmanal, és a dir, el dissabte, i que, tant si el préstec s'havia contractat el dilluns com si s'havia contractat el divendres, l'import dels interessos havia de ser el mateix en

ambdós casos. En efecte, argumentava, i amb raons de molt pes, que l'interès d'un dia havia de ser molt més alt que l'interès de cinc, perquè, en el primer cas, s'havia de suposar que el prestatari es trobava en una situació d'extrema necessitat, altrament no hauria demanat un préstec que anava tan en contra dels seus interessos. Aquest fet és molt notable per tal com il·lustra la connexió i la concurrència secretes que sempre existeixen entre les grans ments. Encara que el senyoret Ralph Nickleby en aquell moment no n'era conscient, la classe dels cavallers a la qual hem al·ludit més amunt actua exactament amb els mateixos principis en totes les seves transaccions.

Segons el que hem explicat d'aquest cavalleret, i a causa de l'admiració natural que qualsevol sentirà immediatament per aquest personatge, tal vegada el lector pugui inferir que estem parlant de l'heroi de l'obra que tot seguit començarem. Per tal de deixar clar aquest punt una vegada per totes, ens afanyarem a desenganyar-lo i anirem a l'acte al principi de la història.

A la mort del seu pare, en Ralph Nickleby, el qual algun temps abans havia estat col·locat en una empresa mercantil de Londres, es va aplicar amb passió al seu antic passatemps de fer diners, passatemps que de seguida el va recloure i el va absorbir tant que, durant molts anys, va oblidar per complet el seu germà; i si, de vegades, el record del seu antic company de jocs li sorgia entre la boira en la qual vivia (perquè l'or conjura una mena de núvol al voltant de qualsevol que li anorrea tots els vells sentits i li adorm els sentiments més que el mateix fum del carbó), aquest record anava acompanyat de la idea que, si tinguessin una estreta relació, aleshores potser voldria demanar-li diners; llavors el senyor Ralph Nickleby s'encongia d'espatlles i deia que les coses estaven millor com estaven.

Pel que fa a en Nicholas, va viure solter a la casa pairal fins que es va cansar de viure sol i va prendre per muller la filla d'un cavaller del veïnat amb un dot de mil lliures. Aquesta bona senyora li va donar dos fills, un nen i una nena, i, quan el nen va fer dinou anys

i la nena catorze, o això ens atrevim a suposar (perquè el registre imparcial de les edats de les damiselles no es conservava enlloc en aquest país abans de l'aprovació de la nova llei),⁸ el senyor Nickleby va buscar pertot arreu els mitjans de recompondre el seu capital, en aquell moment tristament reduït a causa de l'augment de la família i de les despeses de la seva educació.

—Especula —va suggerir la senyora Nickleby.

—¿Que especuli, estimada? —va demanar-li el senyor Nickleby com si en dubtés.

—¿Per què no? —va insistir la senyora Nickleby.

—Perquè, estimada, si hi perdéssim —va respondre el senyor Nickleby, que era algú que es prenia el seu temps per parlar—, si hi perdéssim, ja no en podríem viure, estimada.

—Ximpleries! —va fer la senyora Nickleby.

—Jo no n'estic tan segur, estimada —va replicar el senyor Nickleby.

—Tenim en Nicholas —va continuar la dama—; ja és tot un home i és hora que s'espavili pel seu compte; i la Kate també, pobreta, sense ni un penic al món. Pensa en el teu germà: ¿seria el que ara és, si no hagués especulat?

—Això és veritat —va contestar el senyor Nickleby—. Sí senyora, molt bé. Sí, especularé, estimada.

L'especulació és un joc d'apostes; els jugadors no veuen les cartes, o no en veuen gaires, al començament; els guanys poden ser elevats, però també les pèrdues. El curs de la sort va anar contra el senyor Nickleby; hi va haver una eufòria desbordada i la bombolla va esclatar: quatre corredors de borsa van anar-se'n a viure a tantes altres vil·les de Florència i quatre-cents incauts van quedar arruïnats, entre ells el senyor Nickleby.

—La casa on visc i tot —va sospirar el pobre cavaller—, me l'embargaran demà. No en quedarà ni un sol dels mobles, tot serà venut a desconeguts!